

ЗОВНІШНІЙ ТА УПРАВЛІНСЬКИЙ КОНТРОЛЬ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Савченко Наталія Миколаївна,

кандидат економічних наук, доцент
кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту
Поліський національний університет

Савченко Роман Олександрович,

кандидат економічних наук, доцент
головний бухгалтер
Поліський національний університет

В ринкових умовах господарювання зростає значення функції контролю. Контроль стає необхідним для усунення невизначеності інформації про ситуацію, що склалась на підприємстві; для попередження можливості виникнення пов'язаних з цією невизначеністю кризових ситуацій; для забезпечення та постійного підтримання умов успішної діяльності підприємства[1].

Контроль є системою, що постійно розвивається, потребує перманентного удосконалення при зміні економічних умов діяльності. В зв'язку з цим головним завданням, що ставиться перед власниками, апаратом управління виступає запровадження міжнародного досвіду в практику вітчизняних підприємств таких процедур управлінського контролю, які будуть сприяти прийняттю обґрунтованих поточних та стратегічних управлінських рішень [2].

Взаємозв'язок між суб'єктом і об'єктом управління дозволяє виділити дві важливих форми контролю: управлінський та зовнішній. У разі наявності інтеграції суб'єкта та об'єкта контролю можна говорити про самоконтроль. В кібернетичній моделі управління, внутрішній контроль інтегрує виконання та моніторинг процесу реалізації цілей однією людиною. І навпаки, зовнішня форма контролю відноситься до ситуації, коли контрольні процедури здійснюються з боку суб'єкта, який не пов'язаний з виконанням поставлених завдань. Хоча відмінності цих форм контролю начебто зрозумілі з концептуальної точки зору, однозначне існування форм досить складне.

Не дивлячись на форму контролю його елементи залишаються незмінними. Елементи контролю представлені на рис. 1.:

Рис. 1 Елементи контролю

Управлінський контроль, в літературі його ще можуть називати внутрішній – це контроль об'єкта самого себе, тобто самокерований об'єкт бере на себе відповідальність за постановку цілей, процес її досягнення та процес порівняння поставлених цілей із фактичними показниками. У випадку невиконання або ж виконання поставлених завдань, співробітник підприємства сам себе карає чи винагороджує. При самоконтролі, як правило, формування цілі базується на трьох джерелах інформації: даних про минулі звітні періоди, даних про результати досягнуті іншими працівниками та мінімально визнаний рівень показників, прийнятий в середині підприємства. Слідуючи кібернетичній концепції управлінського контролю, внутрішній контроль іноді ще називають саморегулюванням.

Управлінський контроль господарських операцій — це перманентна перевірка процесів постачання, виробництва і реалізації. Для того, щоб отримати щось на виході, підприємство зобов'язане управляти роботою після інвестування ресурсів та відповідно контролювати їх використання. Це говорить про те, що мають контролюватися і ціни продажу, і виручка від реалізації, і надходження грошових коштів, і витрати на закупівлі, і витрати виробництва, і адміністративні витрати тощо. Система управлінського контролю має забезпечувати досягнення мети підприємства і впливати на ефективність та результативність виробництва.

Зовнішній контроль спирається на розмежування об'єкта та суб'єкта контролю. В системі зовнішнього контролю одержується інформація із підвищеним рівнем нейтральності та об'єктивності, але при цьому обмежується можливість особистого прийняття управлінських рішень контрольованої особи. Зовнішній контроль є традиційною формою контролю та пов'язаний із прямим контролем, який здійснюється менеджерами підприємства. Завдяки його частому використанню, зовнішньому контролю приділяється велика увага з боку

дослідників, які навіть його розглядають як процес надання професійних послуг. До таких послуг можна віднести: видача сертифікатів якості, визначення кредитного рейтингу та його впливу на діяльність підприємства та його співробітників.

Інша форма зовнішнього контролю відноситься до ринку як до суб'єкта управління. Контроль ринкового середовища означає вивчення ідеального ринку, який контролює та використовує його, щоб забезпечити дію такого фактору як ціна. У цій концепції, ринок бере на себе роль керуючого суб'єкта та визначає справедливую вартість товару.

Чистих форм управлінського контролю не існує. В даному випадку можна говорити про схильність контролю до однієї з двох форм. Завдяки цьому можна вважати, що управлінський контроль в більшості випадків має гібридний характер, тобто йому притаманні як саморегулювання, так і контроль діяльності зі сторони.

Список використаних джерел

1. Позднякова Л.О., Ткаченко С.В. Формування системи контролю на сучасному підприємстві. *Збірник наукових праць УкрДАЗТ*, 2013, вип. 140. С. 125-129
2. Савченко Р.О. Процедури управлінського контролю. *Економіка та держава*. 2016. № 9. С. 34-40.561